

ა. მითანნი

სუფილყოლიუმა I-ის ხელშეკრულება მითანნის მეფე შათივაზასთან

CTH 51: I. აქადური ვერსია: A. KBo 1.1 B. KBo 1.2 C. KUB 3.1a + KUB 3.1b + KUB 3.1c + KUB 3.1d + KBo 28.111 + KBo 28.112 + KBo 28.113 (535/u) + KBo 28.114 ; II. ხეთური ვერსია: KUB 21.18; i = Akk. A rev. 22ff.; iv = obv. 59ff. KUB 26.34 = Akk. A obv. 22ff.

§ 1. როდესაც ჩემი უფიღებულოესობა, სუფილყოლიუმა, დიდი მეფე, გმირი, ხეთების მეფე, ჭექა-ქუხილის ღმერთის რჩეული და არათათა, ხურის მეფე, ერთმანეთს დაუპირისპირდნენ, მაშინ თუშრათამ, მითანნის მეფემ, მე, ხათის მეფეს, დახმარება მთხოვა. მე, დიდმა მეფემ, გმირმა, ხათის მეფემ, ყურადღება მივაქციე მას, თუშრათას, მითანნის მეფეს – დავუფლოე ევფრატის დასავლეთ ნაპირს და დავიკავე ლიბანის მთა. მეორედ მეფე თუშრათამ მკითხა: რატომ იპყრობ ევფრატის დასავლეთ მხარეს? თუ შენ იპყრობ, მაშინ მეც დავიპყრობ ევფრატის დასავლეთ ნაპირს. მეფე თუშრათამ ასე გადაწყვიტა, რომ დავიპყრო ეს მიწა: თუ შენ იპყრობ, მე რატომ არ უნდა დავიპყრო ისინი, საქონელი თუ ხალხი? მე გადავლო ევფრატის დასავლეთ ნაპირში. მაშინ მე, დიდმა მეფემ, ხათის მეფემ, დავიწავი ჩემი ღირსება მის წინაშე. ხათის მეფის მამის დროს ისუყას

მინა გახდა ჩვენი მტერი, ამიტომ ხათის ჯარი შევიდა ისუვას მინაზე. მამაჩემის დროს ქალაქ ქურთალოსას ხაღხი, ქალაქ არავანას ხაღხი, ზაზისას მინა, კაქასმას მინა, თიძანას მინა, მთა ხაღივა, მთა ქარნა, მაღა, თურმითას ხაღხი, აღხას მინა, ხურმას მინა, ხარახანა, თეგარამას ნახევარი მინა, ქალაქ თეხურზიას ხაღხი, ქალაქ ქას-ქას ხაღხი და ქალაქ ხარმათანას ჯარები მტრად მექრენ. მაგრამ ჩემმა უდიდებულესობამ, სუფილოყოყამამ, დიდმა მეფემ, გმირმა, ხათის ქვეყნის მეფემ, ამინდის ღვთაების რჩეულობა, დავამარჯხე ისინი. ახლა ის ხაღხი, რომლებიც გამექრა (გადამირჩა ბრძოლის დროს), ისუვას მინაზე მივიდა და მთელი ეს ხაღხი და მინები, რომლებიც მამაჩემის მიმართ მტრულად იყვნენ განწყობილები, ისუვას მინაზე დასახლდნენ მტრებს შორის.

§ 2. ხოლო მე, ჩემმა უდიდებულესობამ, სუფილოყოყამამ, დიდმა მეფემ, ხათის მეფემ, ამინდის ღვთაების რჩეულობა, გავილაშქრე მეფე თუშრათას ნინაღმდეგ. გადავლახე ევფრატი და მივედი ისუვას მინაზე. ხელმეორედ დავამარჯხე ისუვა და ხელმეორედ დავიმორჩილე ისინი. ის ხაღხი, რომელიც მამაჩემის დროს მივიდა ისუვას მინაზე: ქალაქ ქურთალოსას ხაღხი, ქალაქ არავანას ხაღხი, ზაზისას ქვეყანა, ქალასმას ქვეყანა, თიძანას ქვეყანა, ხაღივას მთა, ხარნას მთა, ქალაქ თურმითას ხაღხი, აღჰას ქვეყანა, ხურმას ქვეყანა, ხამნას ქვეყანა,

თეგარამას ქვეყნის ნახევარი, ქალაქ თეფყრზიას ხაღხი, ქალაქ ქასქას ხაღხი, ქალაქ ხარმათანას ხაღხი – ეს ქვეყნები და ხაღხი დავამარჯებ და დავბრუნდი ხათში. გავათავისუფლე ქვეყნები, რომლებიც დავიპყარი. ისინი კვლავ დაუბრუნდნენ თავიანთ საწხოვრებელს. ის ხაღხი, რომელიც გავათავისუფლე, შეუერთდა თავის ხაღხს და ხათის ქვეყანამ შემოიერთა მათი ქვეყნები.

§ 3. ხოლო მე, ჩემმა უდიდებულესობამ, სუფილულოიუმამ, დიდმა მეფემ, მეფემ ხათის ქვეყნისა, გმირმა, ამინდის ღვთაების რჩეულომა, მივალნიე აღშეს ქვეყნამდე და ქუთმასის რეგიონამდე და მე დავამარჯებ ისინი. ანთრათაღის საჩუქრად გადავერი აღშეს მინა. და მე გავძარჯვე და ავაოხრე შუთას რეგიონი. შემდეგ მივალნიე ქალაქ ვაშუქანიმდე ნადავლის ძებნაში. შუთადან წამოვიყვანე მსხვილფეხა და წვრილფეხა საქონელი და რხენები, ხოლო მეფე თუშრათამ თავი ამარიდა და არ წამოვიდა ჩემს წინააღმდეგ საბრძოლველად.

§ 4. გადავლახე მდინარე ევფრატე და ხელმეორედ ავაოხრე აღეპო და მუქიში. თაქუვა, ნიას მეფე მესახლა მშვიდობის ნიშნად, ხოლო თაქუვას ზურგს უკან, მისმა ძმამ, აქი-თეშუმამ, ნიას ქვეყანა ხელთ იგდო. ხეშმამ, ასირიამ, ზულქიამ, ხაზახიმამ, ზირიამ და ნირუვანბიმ თავის ფეხოსან და რხენოსან ლაშქართან ერთად და არახათის მეფე აქიასთან ერთად დაიპყრეს არახათის ქვეყანა, ომი წამოიწყეს და ასე იფიქრეს: მოდი, შევებრძოლოთ დიდ მეფეს, ხათის მეფეს! მე,

ხათის მეფემ, დავამარცხე ქალაქ არახათი, შვეიცარი აქია, არახათის მეფე, აქი-თეშუნი, თაქყვას ძმა, მათი მეომრები და ნავტყვევნი ხათში. შემდეგ ხელთ ვიგდე ქალაქ ქათნა. იქაური ავლა-დიდება ხელთ ვიგდე და ხათში წამოვიღე.

§ 5. შემდგომ გავეშურე მუხაშის ქვეყნისაკენ, დავიპყარი მთელი მისი მიწები. მათი მეფე თარუბში მარტო გაიქრა, მაგრამ მე ხელთ ვიგდე მისი დედა, მისი ძმები, მისი შვილები და ნავიყვანე ხათში. თაქიფშარი, თარუბშის ხელქვეითი გავამეფე ქალაქ უქულონათში. შემდეგ გავეშურე აფინასკენ, მაგრამ არ მიყვია შემეჭია ქალაქ ქუნზასთვის. ხოლო მისი მეფე შუფათრა თავის შვილ აითაქამასთან და ლაშქართან ერთად გამოეშურა ჩემს წინააღმდეგ საბრძოლველად. ხოლო მე ისინი გავნდე და მათ მიაშურეს ქალაქ აზზუიას. მაშინ ალყა შემოვარტყი ქალაქ აზზუიას და ხელთ ვიგდე შუფათართი თავის შვილებთან, თავის ლაშქართან ერთად და წარვტყვევნი ხათისკენ. მაშინ გავეშურე აფინასკენ და აფინას მეფე არივანა და მისი დიდებულები - ვამზადყრამი, აქფარუმი და ართაია გამოეშურნენ ჩემსკენ საომრად. ხოლო მე ისინი ხათისკენ წარვტყვევნი. მეფე თუშრათას თავნებობის გამო მე ვძარწავდი მთელ ქვეყანას ერთი წლის მანძილზე და შემოვყურთე იგი ხათის ქვეყანას. ლიბანის მთიდან ევფრატის შორეულ ნაპირებამდე მთელი ქვეყანა ჩემი გახდა.

§ 6. ხოლო როდესაც მისმა შვილმა პირი შეკრა თავის ქვეშევრდომებთან, მან მოკლა მამამისი, მეფე თუშრათა. მითანის მშვენიერი ქვეყანა ნანგრევებად იქნა. იგი დაინანილეს ასურეთმა და ალბემ. ხოლო მე, დიდმა მეფემ, გმირმა, მეფემ ხათის ქვეყნისა, გადავლახე მდინარე, მაგრამ მითანიდან არაფერი ნამომილია. მე შევიტყვე მითანის სიღარიბის შესახებ, მივეყრი მას მსხვილფეხა და ნვრილფეხა საქონელი, წებენები. მაგრამ ხურიტებსა და შუთათარას შორის უთანხმოება სუფევდა, მან ჩაიფიქრა უფლისნსულო შათივაზას მოკვლა. იგი როგორღაურ გამოიქნა და მებახლა მე, ხათის მეფეს. ხოლო მე მივუყე მას: მე ავიყვან შენ, შათივაზა, მეფე თუშრათას ძევ, დაგსვამ მამაშენის ტახტზე, ასე რომ მითანის სამეფო არ დაინგრევა. მე, ხათის მეფე, დავუბრუნებ სიეროხლეს მითანს ჩემი ქალიშვილის გამო, ვინაიდან მე, ჩემს მფარველობაში მოგაქრევე შათივაზა თუშრათას ძევ და ჩემს ქალიშვილს როლად მოგყემ.

§ 7. უფლისნსულო შათივაზა გახდებდა მითანის მეფე, ხოლო ხათის მეფის ქალიშვილი გახდებდა მითანის დედოფალი. შენთვის, შათივაზა, შესაძლებელი იქნება სხვა როლის ყოლაურ, მაგრამ არავინ არ უნდა იქნეს ჩემს ქალიშვილზე უპირველეს როლად. შენ არ გაქვს უფლება (შენი) სხვა როლი იყოს ჩემი ქალიშვილის თანასწორი და დაჯდეს მის გვერდით თანასწორად. იგი უნდა იყოს მითანის ძალაუფლების ნიშანი. შათივაზასა და ჩემი ქალიშვილის შვილები და მათი შვილები უპირატესნი

იქნებინან მითანხმ. მომავალში მითანელებმა არ უნდა ისურვონ უფლისსნულო შათივაზას, ჩემი ქალიშვილის, ანუ დედოფლის, მათი შვილებისა და შვილიშვილების წინააღმდეგ აჯანყება. მომავალში უფლისსნული შათივაზა იქნება ჩემი შვილების ძმა და თანანორი, (ხოლო მისი შვილიშვილები) იქნებინან ჩემი შვილიშვილების თანასწორნი.

§ 8. მომავალში ხეთებმა და მითანელებმა ერთმანეთს (არ უნდა) შეხედონ ზოროჭი თვალით. ხეთები არ ჩაიდენენ ზოროჭებას მითანელების წინააღმდეგ, (ხოლო მითანელები) არ ჩაიდენენ ზოროჭებას ხეთების წინააღმდეგ. როდესაჯ ხათის მეფე ნავა ომში, მითანის მეფემ (უნდა შეუჭიოს ხეთების) ყველა მტერს. თუ ვინმე არის მითანის მტერი, მაშინ ის იქნება ხეთების (მტერი). ხათის მეფის (მეგობარი იქნება მითანის) მეფის მეგობარი.

§ 9. ყუთყუ ლტოლვილი გაიქრევა ხათის ქვეყნიდან და მივა მითანის ქვეყანაში, მითანელებმა უნდა შეიპყრონ და დააბრუნონ (იგი). ყუთყუ ლტოლვილი მითანიდან (გაიქრევა ხათის ქვეყანაში), ხათის მეფემ არ უნდა შეიპყროს იგი და არ უნდა დააბრუნოს იგი (მითანს). ეს არ არის წესი.

§ 10. მე, დიდმა მეფემ, მეფემ ხათის ქვეყნისა, დავიპყარი მითანი. მე არ დამიპყრია იგი უფლისსნული (შათივაზას) დროს. მე იგი დავიპყარი თუშრათას მეფობის დროს. მდ. ევფრატე არის (ჩემი საზღვარი). საზღვრად

ღავადგინე ლიბანის მთა და (ქარგამიძის ქვეყნის) ქალაქები: მურმურიქი, შიფრი, მაქზუვათი და შურუნი). ქარგამიძის ქვეყნის ეს ქალაქები გადავეყრი (ფიასილის), ჩემს ძეს. ყველა ქალაქი, რომელიც მღებარეობს აშთათას ქვეყნად, (მღ. ევფრატის) დასავლეთ ნაპირზე მითანის ქვეყანაში: ექლოთე, ... აფუნა და თერქა – ისინი ეკუთვნის აშთათას ქვეყანას. ხოლო მას შემდეგ, რაე უფლისნულმა ფიასილიმ გადაკვეთა მღ. ევფრატი (უფლისნულ) შათივანასთან ერთად და მიანღნია ქალაქ ირითს, ყველა ქალაქი დასავლეთით, რომელიც უპყრია ფიასილის, (ჩემს ძეს), ეკუთვნის ფიასილის.

§ 11. ხოლო მე, დიდმა მეფემ, მეფემ ხათის ქვეყნისა, ავაყვავე მითანის სამეფო და ღავადგინე იგი თავის ძველ ადგილას. ამიერიდან თქვენ არ უნდა იმოქმედოთ დამოუკიდებლად, არ უნდა აღძრათ შულლი და არ უნდა შეიერთოთ მეჭი მინები. უფლისნულ შათივანასა და უფლისნულ ფიასილის – მათი მინები იქნება... უკეთუ ფიასილის ქალაქი საიდუმლოს მისწერს შათივანას, მაშინ შათივანამ უნდა გასწეს საიდუმლო, ანდა უნდა შეიპყროს მარე და გაუგზავნოს ფიასილის, თავის ძმას, უკეთუ შათივანა მისწერს ფიასილის საიდუმლოდ. ფიასილიმ და შათივანამ ერთმანეთს ძიობა შეჭფიყეს.

§ 12. უკეთუ შათივანა მოუხმობს ფიასილის რჩევისათვის, შათივანამ არ უნდა ჩაიფიქროს წყდი ფიასილის წინააღმდეგ და მან არ უნდა უბრძანოს

სხვეპს ფიასილის წინააღმდეგ წულის გაკეთება. უკეთუ ფიასილი მოინვეცს შათივასას ქარგამისში რჩევისათვის, ფიასილიმ არ უნდა ჩაიფიქროს რამე წული შათივასას წინააღმდეგ. შათივასას ქალაქები მღებარეობს ევფრატის ნაპირზე, თუმიჯა, მან აღარ უნდა დაიპყროს სხვა ქალაქები მდინარის სანაპიროზე.

§ 13. ამ ფირფიტის ასლი ეკუთვნის ქალაქ არინას მზის ქალღმერთს, ვინაიდან, ქალაქ არინას მზის ქალღმერთი განაგებს მეფისა და დედოფლის მმართველობას, ხოლო მითანში მისი ასლი ეკუთვნის ჭექა-ქუხილის ღვთაებას, ქარათის ურინის. იგი უნდა იკითხონ განმეორებით მანამ, სანამ იარსებებს მითანი და ხური, რადგანაჲ სანამ ჭექა-ქუხილის ღმერთი შერვლის ამ ფირფიტას ან დადებს საიდუმლო ადგილას – ამ ხელშეკრულების დასაწავად მოვიწვიეთ საიდუმლოების ღვთაებანი და ღვთაებანი, რომლებიერ არიან ფიქის მონმეები. მათ უნდა მოუსმინონ და იყვნენ მონმეები: ქალაქ არინას მზის ქალღმერთი, რომელიერ მფარველობს მეფისა და დედოფლის ხელისუფლებას ხათში, მზის ღვთაება, ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ზერის ღვთაება, ხათის ღვთაება, შერი, ხური, ნანას მთა, ხაზის მთა, ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ჭარის ღვთაება, ფითარქის ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ნერიქის ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ალეპოს ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ლიჩინას ჭექა-ქუხილის ღვთაება, სამუხას ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ხურმას ჭექა-ქუხილის ღვთაება, სარისას ჭექა-

ქუხილის ღვთაება, საფინუვას ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ხისასაფას ჭექა-ქუხილის ღვთაება, თარაიას ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ქირუვათნას ჭექა-ქუხილის ღვთაება, უფას ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ხათის მრველი ღვთაება, ლელვანი, ეა, ღამქინა, თავინიას თელიფინუ, თურმითან თელიფინუ, ხანხანას თელიფინუ, იშთარი, აშქასეფა, დიდი მრველი, მთვარის ღვთაება, ფირის ღვთაება, იშხარა, ფირის ქალღმერთი, ხემათი, სამოთხის დედოფალი, ალეპოს ხემათი, უფას ხემათი, ქირუვათნას ხემათი, ომის ღვთაება, ხათის ომის ღვთაება, ილიაიას ომის ღვთაება, არჩიას ომის ღვთაება, იარი, ზაფუნა, ხასამილი, ხურმას ხანთითასუ, სამუხას აზარა, ანქუვას ქათახნა, ქათაფას დედოფალი, თაფირას ამამა, ფინას ქალარა, ხუფინნას ხუვასანა, ლანდას ქალბატონი, ლანდას ქუხიავანი, მთაზე მოზინაღრე ღვთაებანი, ხათის მრველი ყველა ღვთაება და ქალღვთაება, ქირუვათნას ქვეყნის მრველი ყველა ქალღვთაება და ღვთაება, ღვთაებანი – ნარა, ნამსარა, ნინქი, ამუქი, თუსუსი, ამიზადუ, ალაღუ, ანუ, ანთუ-ენლილი, ნინლილი, ბელეთ-ექალი, მთები, მდინარეები, ზღვა, ევფრატი, რა და დედამინა, ქარები და ღრუბლოები.

§ 14. ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ზეერისა და დედამინის მიუფე, მთვარის ღვთაება და მზის ღვთაება, ხარანის მთვარის ღვთაება, ზეერისა და მინისა, ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ქახათის ქურინუს ღვთაება, ჭექა-ქუხილის ღვთაება, უხუსხუმანის ღვთაება, ეა-ძარი,

ანუ, ანთუ, ენცილოი, ნინცილოი, მითრას ღვთაებანი, ვარუნას ღვთაებანი, ნასათიას ღვთაებანი, მინისქვეშა ჩანჩქერები, სამანმინუსი, ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ვაშქანის ღვთაება, ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ირითის ტაძრის ადგილის ღვთაება, შუთას სიფართახი, ნაზარზი, შურუნი, იშთარი, სალამოს ვარსკვლავი, შალა, მელოე-ექალი, დამქინა, იშარა, მთები და მდინარეები, სამოთხის მრველი ღვთაებანი, დედამინის მრველი ღვთაებანი.

§ 15. მათ ყური უნდა მიუგდონ და უნდა იყვნენ მონმეები ამ ხელშეკრულებისა. თუკი თქვენ, უფლისწულო შათივაზა და თქვენ, ხურიტებო, არ გაითვალისწინებთ შეთანხმების სიჭყვემს, ღვთაებანი გაგანადგურებენ, თქვენს ქვეყანასთან, როლებთან და მომხრეებთან ერთად. თქვენ ვერ აიღებთ მოსავალს, ასე რომ შენს სხვა როლთან ერთად (რომელიც ჩემი შვილის ადგილას შეიძლება გყავდეს) და თქვენ, ხურიტებო, თქვენს როლებთან და შვილებთან ერთად არ გეყოლებათ შთამომავლობა. ხოლო ის ღვთაებანი, რომლებიც არიან ფიწის მფარველები, მოგივლენენ სიღარიბეს და გაჭირვებას და შენ, შათივაზა, ისინი ნაგართმევენ ტახტს, ფიწის ღვთაებანი ჩამოგავდებენ დაზღა, როგორც სახურავის ღერნამს, შენს ქვეყანასთან ერთად, შენ და შენი შთამომავლობა გაქრებით. ხოლო შენ, შათივაზა, შენს ქვეყანასთან ერთად, იმის გამო, რომ არ დაემორჩილე ღვთაებებს, განადგურდები. მინა ყინულად გადაიქრება, რომელიცერ შენ დაწურდები. მინა

შენი ქვეყნისა იქნება..., ისე, რომ ვერ გადალახავ მას. შენ, შათივაზა და თქვენ, ხურიჭებო, გახდებით მჭრები ათასი ღვთაებისა.

§ 16. თუკი შენ, შათივაზა და თქვენ, ხურიჭებო, დაიწავთ ამ შეთანხმებას და ფიქს, ეს ღვთაებანი დაგიწავენ თქვენ, შათივაზა, შენს წოლთან ერთად, ხათის მეფის ქალიშვილთან ერთად, შენს ვაჟებთან და შვილიშვილებთან ერთად. მითანი ძველებურად აღდგება, ისევ აყვავდება და გაროცხლდება. შათივაზა, შენი შვილები და შვილიშვილები, რომლებიც გეყოლება ხათის დიდი მეფის ქალიშვილისგან – ხურიჭები მიიღებენ თქვენს მეფობას და სამუდამოდ ისხდებით ტახტზე, სანამ იარსებებს მითანი.

მითანის მეფე შათივაზას ხელშეკრულება ხათის მეფე სუფილოლიუმამ I-თან

CTH 52: I. აქადური ვერსია: KBo 1.3 (+) KUB 3.17; II. ხეთური ვერსია: HT 21 + KUB 8.80 + 219/w + KUB 23.50

§ 1. ასე ამბობს შათივაზა, თუშრათას ძე, მითანის მეფე: სანამ შუთარნა, ართათაძეს მეფე ... მითანის სამეფოს... მეფე ართათამა... მისი მამა არ იყო მართალი. მან გამოიყენა მეფეთა სასახლე თავის საგანძურთან ერთად და დახარჯა ყველაფერი ასურეთისათვის და აღშესათვის მისაძღვნილად. მეფე თუშრათამ, მამაჩემმა, ააშენა სასახლე და აავსო იგი ღოვლათით, მაგრამ შუთარნამ განადგურა იგი. ... მეფეების ვერცხლი და ოქრო და ვერცხლის საგანძური სასახლიდან. იმ სიმდიდრიდან, რომელიც მას მამისგან ჰქონდა შობენული, არავის არაფერი არ უნილადა მითანში. ხოლო მან თავი დაიმყრია ასურეთის, მისი მამის ქვეშევრდომების წინაშე და უძღვნა მას მთელი სიმდიდრე.

§ 2. ასე ამბობს შათივაზა, თუშრათას ძე: ოქროსა და ვერცხლის კარები, რომლებიც ჩემმა შაბუის შაბუამ, მეფე საუშთათარმამ ნამოილო ასურეთიდან, როგორც დიდების ნიშანი და ჩამოვიდა თავის სასახლეში, ვაშუქანიში, მისდა სასირცხვილოდ შუთარნამ იგი დაუბრუნა ასურელებს. მან დახარჯა მთელი სიმდიდრე.

მან ქვეყანა სიბილწით აავსო, დაანგრია სასახლე. მან ზოლო მოსულო ხურიტებს. მაგრამ ხათი-თეშუბი შვეიდა ზაბილონიში. ორი ათასი მეომარი ნავიდა მასთან ერთად და ზაბილონის მეფემ მისი მოკვლა გადაწყვიტა. მან უნდოდა ჩემი, შათივაზას მოკვლავ, მაგრამ მე გავუქვერი მას და მივმართე მისი უდიდებულესობის, სუფილულოიუმას, დიდი მეფის ღვთაებებს. მათ გამიყვანეს სამშვიდობოს... ხათის მეფის ღვთაებებმა და მითანის მეფის ღვთაებებმა მომიქეს საშუალება მივსულოიყავი მის უდიდებულესობასთან, სუფილულოიუმასთან.

§ 3. მღ. მარასანთიასთან მე ჩავუვარდი ფეხებში მის უდიდებულესობას, სუფილულოიუმას. დიდმა მეფემ მომიკიდა ხელი და გამომკითხა მითანის შესახებ. ხოლო როდესაც მოვუყვი და პასუხი გავუერი, მან მითხრა: მე შენ მიგიღებ, როგორც ჩემს ვაჟს, ვიქნები შენი შემწე და დაგეხმარები მამის ტახტის დაბრუნებაში. ღვთაებებმა იციან, რომ მე, დიდი მეფე, მეფე ხათის ქვეყნისა, სუფილულოიუმა, გმირი, ჭექა-ქუხილის ღვთაების რჩეული, არასოდეს ვივინყებ ჩემს პირობას. მაშინ მე, თუშრაათას ძემ, უფლისწულმა შათივაზამ მივუგე: თუ თქვენ, ჩემო მეუფევ, მაჩუქებთ სიწოდებლეს და ღვთაებები დამეხმარებინან, მაშინ მე ვიქნები მითანის მმართველი. შუთარნამ უბედურება მოუტანა ქვეყანას, მაგრამ მე წუდს არაფერს მოვიმოქმედებ.

§ 4. ხოლო მაშინ, მე უფლისწული შათივაზა, როდესაც ვეახლე დიდ მეფეს, მყავდა მხოლოდ სამი

მეეტლე, ორი ხურიტი და ორი სხვა თანმხლები, რომლებიც წამოვიდნენ ჩემთან ერთად და მხოლოდ ერთი შესამოსელი მქონდა, რომელიც მეწვა, მეტი არაფერი. დიდმა მეფემ დიდსულოვნება გამოიჩინა და მიზოძა ოქროთი შემკული მეომრები, ეტლები და ქენები ... მსახურები, ქენი, ორი ვერცხლის და ოქროს ჭურჭელი, თავის ვერცხლისა და ოქროს ჭიქებთან ერთად, ვერცხლის ნივთები აბაზანისთვის და ყველანაირი ხელოსნობისთვის. მან მე ფიასილისთან მიმიყვანა და ჩამაბარა ფიასილის და მის ჭარს. ქლაქ ქარხემიძიდან, სადაც ჩვენ მივეღით, მაწნე გავუგზავნეთ ქლაქ ირითის მოსახლეობას. მაგრამ მსუთარნას დამორჩილებული ჰყავდა ის ხალხი თუშრათას სიძლიდრის გამო. ჩვენ მაწნე გავუგზავნეთ ქლაქ ირითის მოსახლეობას, მათ კი გვიპასუხეს: „რაჭომ მოდიხარო? რაჭომ გინდათ ომი, რომელშიც დამარცხდებით?“ მაშინ ჩვენ, უფლისნულმა ფიასილიმ და უფლისნულმა შათივაზამ გადააკვეთეთ ევფრაცი და გავეშურეთ ქლაქ ირითისაკენ საომრად.

§ 5. (ასურელები...) გავზავნეს იგი, რათა ალყა შემოერტყა ქლაქ ვაშქანისთვის) და მისწეს მას ჭარი. მაგრამ როდესაც იგი მოსახლოვდა ქლაქს, ვაშქანის მოსახლეობამ უარი თქვა მშვიდობაზე, მაგრამ როდესაც ასურელების ჭარმა ალყა შემოარტყა ვაშქანის, ჩვენ – უფლისნული ფიასილი და უფლისნული შათივაზა – ქლაქ ირითში ვიძყოფებოდით. მოვიდა მაწნე ჩვენთან

ქალაქ ვაშუქანიდან და ასე გვითხრა: „ასურეთის ფეხოსანი და რხენოსანი ლაშქარი ჩვენსკენ მოდის საომრად. მაშინ ჩვენ გარეთ გავდით, ხოლო ისინი მოვიდნენ ჩვენს შესახვედრად და ასე გვითხრეს: „ქალაქის ჭიშკართან... და ასურეთის ჭარი“. იგი ნავიდა, მაგრამ როდესაც ჩვენსკენ შემობრუნდა ... ხოლო ჩვენ ავედით ზემოთ, ვაშუქანისკენ... ხოლო ქალაქი ფაქარიფა ... მობრუნდა და როდესაც (ქალაქ ფაქარიფას ხალხმა) შეიჭყო, რომ (უფლისწული) ფიასილი და (უფლისწული) შათივაზა თავის ფეხოსან და რხენოსან ლაშქართან ერთად ქალაქ ვაშუქანისკენ დაიძრა... ქალაქ აქრიფას მოსახლეობა გახდა ხათის მოკავშირე და ჩვენ (ნავედით) ვაშუქანიდან და მივედით ქალაქ ფაქარიფაში. ჩვენამდე მოაღწია რნობამ, რომ „ასურელები თქვენს წინააღმდეგ მოდიან საომრად“. მაგრამ ასურელები არ ჩანდნენ, მაშინ ჩვენ ასურელებისკენ გავნიეთ ქალაქ ნილაფშინიშისკენ, მაგრამ არც იქ მოვიდნენ ჩვენთან საომრად.

§ 7. ...

§ 8. ამ ფირფიტის ეს ასლი არის მონმობა მითანის მიწისათვის ჭექა-ქუხილის ღვთაებისა, ქახათის ქურინუს ღვთაებისა, ის უნდა მრავალჯერ იკითხონ მითანისა და ხურიტების წინაშე მუღმივად. ამგვარად, სანამ ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ქახათის ქურინუს ღვთაება შერვლიან ამ ფირფიტას და დადებენ წმინდა ადგილას – ამ ხელშეკრულების დასაწავად მოვიწვიეთ საიდუმლოების ღვთაებები და ღვთაებანი, რომლებიც არიან ფიქის

დასტურნი. მათ უნდა მოუსმინონ და იყონ მონმეები: ქალაქ არინას მზის ქალღვთაება, რომელიც მფარველომს მეფისა და დედოფლის ხელისუფლებას ხათში, მზის ქალღვთაება, ზეის ღვთაება, ბაზრის ღვთაება, ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ლამქრის ღვთაება, ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, დახმარების ღვთაება, ფითარიქას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ ნერიქის ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, დამარცხებული სახელმწიფოების ღვთაებანი, ქალაქ ალეპოს ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ ლიხურინას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ სამუხას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ ხურმას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ სარისას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ საფინუვას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ ხისაშაფას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ თახაიას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ ... ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ ქიწყვანას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ უფას ჭეჭა-ქუხილის ღვთაება, ხათის მრველი ღვთაება, ქალაქ ქარახნას ღვთაება, ზითარია, ქარზი, ხაფანთალია, სოფლების მრველი ღვთაება, მონადირის ჩანთის მრველი ღვთაება, ლელვანი, ეა, დამქინა, თელიფინუს თავინია, თელიფინუ ქალაქ თურმითასი, ქალაქ ხანხანას თელიფინუ, ამაყი იშთარი, ასქასეფა, დიდი მრველი, მთვარის მრველი ფირის ღვთაება, იშხარა, ფირის დედოფალი, ხემათი, ზეის დედოფალი, ალეპოს ხემათი, უფას ხემათი, ქალაქ ქიწყვანას ხემათი, ომის ღვთაება ხათისა, ილიას

ღვთაება, ქალაქ არჩიას ომის ღვთაება, რისარტყელას ღვთაება, ზაფანა, ხასამილი, ხანთითასუ ქალაქ ხურმასი, ქალაქ ლანდას ქალბატონი, ქალაქ ხუფისნას ხუვასანა, ქალაქ ლანდას ქუნიავანი, მთაში მოზინადრე ღვთაებანი, ხათის მრველი ქალღვთაებანი და ღვთაებანი, ქალაქ ქირყვანას ქვეყნის ღვთაებანი და ქალღვთაებანი, ერეშქიგალი, ღვთაებანი – ნარა, ნამსარა, მინქი, ამუნქი, თუხუსი, ამიზადუ, ალალოუ, ანუ, ანთუ, ენლილი, ნინლილი, ბელეთ-ექალი, ტბები, მდინარეები, ტიგროსი და ევფრათი, ზერა და დედამინა, ქარები და ღრუბლები.

§ 9. მათ უნდა მოუსმინონ და იყვნენ მონმეები ამ შეთანხმების სიტყვებისა. თუ შენ, შათივაზა და თქვენ, ხურიტებო, არ გაითვალისწინებთ ამ ხელშეკრულების სიტყვებს, ეს ფირის ღვთაებანი გაგანადგურებენ შენ, შათივაზა და თქვენ, ხურიტებო, თქვენს ქვეყანასთან, თქვენს წოლებთან, თქვენს შვილებთან და თქვენს ახლობლებთან ერთად. ისინი დაგნაყავენ, როგორც ალაოს ჩენჩოს და ვერავინ მიიღებს მოსავალს... თუკი შენ, შათივაზა, ... , ამიტომ შენს სხვა წოლებთან ერთად, რომლებიც შეიძლება გყავდეს (ჩემი ქალიშვილის ნარვლად) და თქვენ, ხურიტებო, თქვენს წოლებთან და შვილებთან ერთად არ გეყოლებათ შთამომავლობა. ხოლო ეს ღვთაებანი, ფირის ღვთაებანი, მოგვლენენ სიღარიბეს და გაჭირვებას. და ისინი ჩამოგადგებენ ტახტიდან, შენ, შათივაზა. ეს ფირის ღვთაებანი ჩამოგადგებენ დაბლა, როგორც სახურავის ლერწამს, შენს

ქვეყანასთან ერთად. შენი სახელი და შთამომავლობა, რომელიც შეიძლება გყავდეს სხვა ქროლისგან, უმაღლეს გაქრებით ამ ქვეყნიდან. ხოლო შენ, შათივაზა, შენს ქვეყანასთან ერთად, იმის გამო, რომ არ დაემორჩილე ქალღვთაებებს, ამონყდები, მინა ყინულად გადაიქრევა, რომელიც შენ მოწურდები. შენი ქვეყნის მინა იქნება..., რომელსავე შენ ვერ გადალახავ. შენ, შათივაზა და თქვენ, ხურიტებო, იქნებით მტრები ათასი ღვთაებისა და ისინი გაგანადგურებენ თქვენ.

§ 10. თუკი შენ, შათივაზა და თქვენ ხურიტებო, დაიწვთ ამ შეთანხმებას და ფიქს, ეს ღვთაებანი დაგიწვენ თქვენ. შათივაზა, ხათის დიდი მეფის ქალიშვილთან, შვილებთან და შვილიშვილებთან ერთად და თქვენ, ხურიტებო, თქვენს წოლებთან და შვილებთან და ქვეყანასთან ერთად. ხოლო მითანის ქვეყანა დაუბრუნდება ძველებურ დიდებას. ის აყვავდება და განივრცობა. ხოლო შენ, შათივაზა, შენს შვილებთან და შვილიშვილებთან ერთად, რომლებიც გყავს ხათის მეფის, დიდი მეფის ქალიშვილისგან, ისინი მიიღებენ მეფობას სამუდამოდ, სანამ იქნებიან მამის ტახტზე, მითანის არსებობის დასასრულამდე.

§ 11. ზერისა და დედამინის ჭექა-ქუხილის ღვთაება, მთვარის ღვთაება და მზის ღვთაება, ქალაქ ხარანის მთვარის ღვთაება, დედამინისა და ზერისა, ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ ქარათის ღვთაება, ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ ქურინუს ქარათის ღვთაება, ჭექა-

ქუხილის ღვთაება, ქალაქ უძუძუმანის ღრთაება, ვარყნა ღვთაებანი, ინღრა, ანასათია ღვთაებანი, მინისქვეშა ნყლეზნი, შამანმინყხი, ჳექა-ქუხილის ღვთაება, ქალაქ ვაშყქანის ღვთაება, ქალაქ ირითის ტადრის ჳექა-ქუხილის ღვთაება, ნაზარზი, შყრყხი, იშთარი, ვარსკყვლავი შალა, ზელეთ-ექალი, აიაქი-შრინის ქალღვთაება, იშხარა, შყთას ფართარი, მთებნი, მღინარყებნი, ნაკადყლებნი, ზყერისა და მინის მფარყვლებნი. თყ მყ, ყფლისნყლი შათივაზა და ხყრიტებნი არ გავიფავლისნინებთ ამ ხელმტყრყლებნის სიტყყებს და ფირს, დაყ მყ, შათივაზა, ჩემს რლოთან, შვილებთან და ჩვენს ქვეყანასთან ერთად, როგორყ მოჭრილო ხყს, აღარ აქვს ახალი ყლოორტებნი, ისყ შენ, შათივაზა, შენს სხვა რლოებთან ერთად, რომლებირ შეიძლება გყავდეს ხათის მეფის ქალიშვილის გარდა, და თქვენ ხყრიტებო, თქვენს ქვეყანასთან, თქვენს რლოებთან, თქვენს შვილებთან ერთად არ გყყოლებათ შთამომავლოზა, როგორყ ნაქრყყლო ხყს არ შეიძლება ჰქონდეს ახალი ყლოორტებნი, როგორყ ნყლია მიღში გამღინარყ ნყალი ყყან ვერ დაზრყნდება თავის ძველო ადგილზე, დაყ ჩვენყ, ამ ნყლის მსგავსად, აღარ დავზრყნდეთ ჩვენს ადგილებზე. დაყ, მყ, შათივაზა, ჩემს სხვა რლოთან ერთად, რომელიყ შესაძლებელია მყავდეს და თქვენ, ხყრიტებო, ჩვენს ქვეყანასთან ერთად, ჩვენს რლოებთან ერთად, ჩვენს შვილებთან ერთად, არ გყყოლოს შთამომავლოზა, როგორყ მარილოს არ აქვს თესლი. დაყ, ჩვენ ვიყოთ მსგავსი მარილის დამღნარნი

გროვისა. მე, შათივაზამ, თუკი ჩემი რომელიმე ქალი, რომელიც შეიძლება მყავდეს ..., დაე ნამართვან გვირგვინი. თუ ჩვენ არ დავირავთ ამ ხელშეკრულებას და ფიქს. ღვთაებანი, ფიქსის მრველები, გავგანადგურებენ ჩვენ. ამგვარად. თქვეს უფლისწულმა შათივაზამ და ხურიტებმა: თუკი ჩვენ დავირავთ ამ ხელშეკრულებას და ფიქს, რომელიც მივეერთ სუფილუციუმას, დიდ მეფეს, მეფეს ხათის ქვეყნისა, გმირს, ჭექა-ქუხილის ღვთაების რჩეულს, ღვთაებანი, ვინც ჩვენ მოვიხმეთ, ჩვენს გვერდით იქნებიან, გავგაძლიერებენ, და დავგვირავენ. ისინი კეთილად განენიშნებიან ჩვენს მიმართ. დაე, ჩვენი მეუფე შათივაზა იყოს ჩვენი წინამძღოლი და ვისიამოვნოთ მისი მფარველობის ქვეშ აღტყლი მღიღარი მოსავლით. დაე, ჩვენ გამოვრადოთ ქალღმერთის მფარველობა და მშვიდობა. ჭექა-ქუხილის ღვთაება, ზეერისა და მინის არხის ზედამხედველი იქნება ჩვენი მშველელი სამუდამოდ. დაე, შათივაზამ, და ჩვენ, ხურიტებმა, და მითანის ქვეყანამ, მიიღოს გულის სიამოვნება და გონების სიმშვიდე სამუდამოდ. როგორც მისი უდიდებულესობა, სუფილუციუმა, დიდ მეფეს, გმირს, მეფეს ხათის ქვეყნისა, ჭექა-ქუხილის ღვთაების რჩეულს უყვარს თავისი ქვეყანა, თავისი ლაშქარი, თავისი შვილები და შვილიშვილები, ისეც ვუყვარებთ ჩვენ, თავისი მეგობრები – მე, შათივაზა, ჩვენ, ხურიტები და მითანის ქვეყანა ჩვენს მინებთან და ქონებთანთან ერთად სამარადისოდ!

ხანიგალბათი (=მითანნი)

ხანიგალბათის მეფის წერილი ხათის მეფეს

§ 1. ასე უთხარი მის უფიფებულებობას, ჩემს მამას:
ასე ამბობს ხანიგალბათის მეფე, შენი ვაჟი:

§ 2. დაე, მისი უფიფებულებობა, მამაჩემი, ფლეგრძელი
ოყოს!

§ 3. ჩემი ნდობა მის უფიფებულებობას, მამაჩემს
მივერი. მე შემდეგნაირად ვამბობ: „დაე მისმა
უფიფებულებობამ ილაპარაკოს, როგორც ჩემმა მამამ
და ასე თქვას: ...“

§ 4. რა ვანყენიე მე ჩემს მამას, რომ ხალოფა-
რთიმ, ალეპოს მეფემ და ეხლი-შარუამ, ისუვას მეფემ
მოგნერეს შენ?

§ 5. თუკი კაჯს ჰყავს ორი მონინაღმდეგე და
ერთი სარჩელის ნაყუნეზს, მაგრამ მეორე არ ნაყუნეზს
სარჩელს, . ახლა ასურეთის მეფემ, ჩემმა მჭერმა
დასვა კითხვა და მისმა უფიფებულებობამ, მამაჩემმა,
გაიგონა, როგორ იმოქმედა ტაროსის ღვთაებამ, ჩემმა
ნაჭონმა.

§ 6. მე ვიჯექი შინამუს ქალაქში და ეხლი-შარუამ
გამომიგზავნა თავისი მარე და შემომიფვალა: „დაე
მისი უფიფებულებობის ქვეშევრდომები !“

§ 7. და მე გამოვედი ფურუნი-ს ქვეყნიდან. მე
დავასრულე და იგი გამოვიდა -ს ქვეყნიდან... .